

SVENSKA
FORNMINNESFÖRENINGENS
 TIDSKRIFT.

FÖRSTA BANDET.

2:a häftet.

INNEHÅLL:

	Sid.
Svenska Fornminnesföreningens andra årsmöte i Örebro den 19—21 Juni 1871	91, 193
GRANLUND, V., Om husfliten i forntiden (med 1 träsnitt) 137	137
MANDELGREN, N. M., Om äldre spinnredskaper och spinn- sätt (med 1 träsnitt)	154
BERG, W., Visingsö som konungasäte (med en plankarta och en utsigt)	158
WIBERG, C. F., Något om de romerska handelsvägarne i norden	174
LINDAHL, P. J., Granskade runinskrifter (med 1 träsnitt) 179	179
Inglinge hög.	184
Ur Svenska Fornminnesföreningens handlingar	186

Något om de romerska handelsvägarne till Norden,

i anledning af de senaste romerska fynden i Meklenburg.

Af

C. F. Wiberg.

Till hvad förf. i detta ämne redan yttrat *) vid föregående tillfällen får han göra ett tillägg med anledning af de i slutet af året 1868 i Meklenburg gjorda romerska grafvynden.

På domän-godset *Häven* vid den lilla staden Brüel, på tre mils afstånd ifrån Schwerin, träffade man i december 1868 åtskilliga romerska saker, under det man var sysselsatt med att gräfvä en sandgrop och kommit ned i jorden till ett djup af fem fot. Den berömde fornforskaren d:r Lisch, föreståndare för museum i Schwerin, såg genast af de till honom insända fornsakerna och af åtföljande människoskeletter, att man här råkat på *romerska grafvar*. Saken låter visserligen underlig, när fråga är om kustlandet vid Östersjön, men hon är ingalunda utan exempel.

Fram i Mars år 1869, så snart kälen gått ur jorden, begaf sig d:r Lisch till fyndstället och började sina undersökningar. Han fann tre grafvar ännu alldeles orörda. Man öppnade dessa grafvar och påträffade bland en hop andra saker skelett efter tre personer; sex skelett hade man förut påträffat, och det gafs intet tvifvel om att man befann sig på en forntida begravningsplats. Liken lågo på fem fots djup i jorden, och på tio fots afstånd ifrån hvarandra. Vid halsen, bröstet och omkring midjan lågo romerska tolett-saker och redskap; vid fötterna af liken stodo allehanda kärl för inrymmande af de mat- och dryckesvaror, som de klassiska folken, såsom offer åt döda anförvand-

*) De klassiska folkens förbindelse med Norden. 2 uppl. Sthlm 1868.

ter, plägade insätta i grafvarne. De här anträffade fornsakerna äro af romerskt ursprung, med undantag för några i landet tillverkade lerurnor, hvilka tyckas blifvit begagnade endast derföre att man icke egt de romerska bronskärlen i tillräckligt stort antal.

Bland i grafvarne anträffade saker nämna vi uti grafven N:o 1: en stor klockformig »krater» eller »hydria», ett ämbar med fat. Kärlet är af brons; det har vid brädden en bred bandeau med utgraverade tritoner och kärleksgudar, ridande på delfiner. Ofvanför denna bandeau finnes en smal, fint utarbetad äggstaf; och nedanom bandeauen en annan smalare af bredvid hvarandra ställda s-formiga ornament.

Man anträffade vidare i samma graf två breda bronsskålar utan prydnader och en kastrull med deri noga passande durchslag, båda af brons, sådana som ofta träffas äfven i Danmark, och hvilka, enligt Lisch's mening, tillsammans användes för att sila vinet. Slutligen måste bland dessa fynd anmärkas en slipad glasbägare, »genomskinlig som vatten», en skära och en knif, båda af brons, och en fibula eller broche af silfver för klädernas hophäftning på den tiden, då knapparne ännu icke voro uppfunna.

Grafven N:o 2 innehöll: en krater, en kastrull med durchslag, likasom i grafven N:o 1, och en fibula, allt af brons; dessutom två ämbar af ebenholz med rika bronsbeslag.

Grafven N:o 3 innehöll en kanna af brons, en fibula af brons med perlränder af silfver; dessutom funnos här några lerurnor af inhemskt arbete.

Grafven N:o 4 innehöll ingenting; men N:o 5 hyste en fibula af silfver, tre knoppar af silfver med teckningar och förgyllning, ett par bronsplåtar, ett par spännen af silfver och brons, samt några silfverbeslag.

Grafven N:o 6 inneslöt åtskilliga små tolettsaker af brons, 10 halsbandsperlor af glas, en krater af brons, tre lerurnor af inhemsk tillverkning samt en jernbit, som ansetts för lemning af en knif.

Utom hvad i dessa grafvar anträffats, har man på den omtalade begravningsplatsen funnit en hel mängd enstaka fornsaker, mest af romerskt ursprung, såsom en stor rund bronsskål af det slag som romarne kallade »patera», ett trä-ämbar med bronsbeslag, nålar och ringar af silfver och brons, perlor af brons och glas,

ämnade till halsband, och ytterligare en lerurna af inhemsk tillverkning.

Lisch jemför Hävenfyndet med ett annat romerskt fynd, som för längre tid sedan gjordes vid Grabow i Meklenburg. Äfven i detta fynd påträffades en krater af brons, lika med den i grafven N:o 1 vid Häven, ehuru figurerna i bandeaun voro helt andra; vidare en flack bronsskål, en kastrull med det vanliga durchslaget, en silfverfibula, ett par romerska silfversporrar, en guldring om 40 dukaters vikt, och en glasskål. Det synes den berömde forskaren alldeles oemotsägligt, att äfven detta fynd härstammar från romerska grafvar, ehuru en närmare utredning af förhållandet numera icke är möjlig.

Dr: Lisch är lycklig nog att hafva vunnit klarhet, ej blott rörande produktionsorten för de i meklenburgska grafvarne påträffade romerska sakerna, utan kan äfven något så nära uppvisa den väg, hvarpå de ifrån produktionsorten kommit till Östersjöns stränder.

Vid Mainfloden ligger en liten ort med namnet *Heddernheim*, som under romarväldets dagar — man vet, att det romerska riket sträckte sig i nordvest ända upp till nedra Main och Rhen — utgjorde en vistelseort för romerska veteraner, och då kallades *Vicus novus*. Ännu äro spåren af den lilla romarestaden midt i Tyskland icke så alldeles utplånade; man kan återfinna åtminstone ytterkanterna. Hela platsen är för närvarande planterad med jordfrukter. Denna odling till trots, eller kanske just i följd af densamma, har man här funnit en hel hop romerska saker, såsom kannor och durchslag af brons, glasperlor m. m. Särskildt måste vi nämna en 1840 här funnen krater eller hydria af brons, till arbete, storlek, form och material alldeles lika med den som vi stälde främst bland fynden vid Häven; till och med bandeaun på Heddernheimkratern är graverad med samma slags eroter, tritoner o. s. v., som vi funno på kratern från Häven. Det är, menar Lisch, icke annat möjligt, än att båda dessa bronskärl utgått från samma fabrik; och denna fabrik vill han förlägga till Heddernheim.

Hvad åter beträffar Häven, så håller Lisch det för ett romerskt faktori eller en liten romersk koloni. De grafvar, hvilkas innehåll vi granskat, skulle då varit de romerske handelsagenternes och deras följeslagares sista hviloställen.

Den väg, hvarpå dessa metallfabrikat m. m. från tillverkningsorten der borta vid Main och Rhen kommo till östersjö-kusten, finner Lisch i det närmaste sammanfalla med jernvägen, som nu går emellan dessa trakter. Varorna hade, enligt hans antagande, vandrat af till Norden, genom Nidda-dalen, öfre Lahn-dalen, utefter Werra, Weser och Leine, eller genom Kinziger- och Fulda-dalarna öfver det nuvarande Kassel.

Att romerske köpmän besökte Östersjöns stränder, åtminstone dess sydkust, det hafva vi äfven för vår del förr en gång sökt bevisa med tillhjälp af då kända romerska fynd i östersjö-länderna och de klassiske författarnes utsagor; det var således för oss af synnerligt intresse att erhålla kännedomen om dessa nya romerska fynd i Meklenburg, då de tjena att gifva ytterligare bekräftelse åt riktigheten af de resultat hvartill vi genom våra forskningar ansågo oss hafva kommit. Att romerska faktorier funnits på södra östersjö-kusten, anse vi så mycket säkrare, som särdeles märkliga fynd, nyligen anträffade på det af de gamle så mycket observerade Weichsel-deltat (»Ostia Vistulæ»), äro egnade att ingifva oss en ganska berättigad förmodan, att der i trakten dylika anläggningar redan af grekerne blifvit gjorda *). Att de romerske köpmännen och deras agenter under vistelsen i faktorierna vid stränderna af »Norra Oceanen», såsom man kallade södra östersjö-kusten, kunde träffas af döden, eller att de, såsom stadigvarande kolonister i dessa trakter, till slut nödvändigt skulle få sina grafvar der, ligger allt för mycket i sakens natur för att kunna dragas i tvifvelsmål; dessutom äro, till och med på de till Norden ledande romerska handelsvägarne uti Schlesien och Brandenburg, romerska grafvar anträffade. (Se Wiberg, Dek lass. f.).

Att romerska bronssaker, likasom romerska saker af guld,

*) Man har nyligen i denna trakt, inom ett område af ungefär 10 geogr. qv.-mil, påträffat en mängd grafurnor med efterbildning af menniskoansigten vid öfra kanten, mer eller mindre fullständiga, med öronen genomborrade och smyckade med ringar af brons. Dessa örringar prydas vidare med infattade blå glasperlor; en bar en liten hvit medelhafssnäcka, på en annan urna sitter utom ringen en bronskedja fästad i örat. Se en artikel af Virchow i Bastians Zeitschrift d. Ethnologie. Af alla åsigter rörande dessa urnors härkomst, torde ingen hafva bättre skäl för sig, än den som låter dem vara grekiska.

silfver, jern, glas m. m., och ej mindre romerska mynt af silfver och guld, ofta äro anträffade såsom fynd i östersjö-länderna, är hvad vi å annat ställe omständligen ådagalagt, och hvad senare författare likaledes visat *). Att dessa saker kommit till stranden af Östersjön, delvis åtminstone på den väg Lisch anvisat, är hvad vi också sökt göra klart. Här vilja vi blott tillägga, att bronskärl, af sins emellan alldeles lika form och försedda med romerska fabriksstämplar, blifvit funna så i Böhmen som i Meklenburg, och att dessa fynd synas hänvisa oss till det förra landet, de gamle Marcomannernes land, för att äfven der finna, om icke verkstäder, åtminstone depöter för till Norden bestämda romerska bronsvaror. Åtminstone visar likheten i dessa fynd bestämdt på en romersk handelsväg nedför Elben. En tredje handelsväg, icke mindre säker och icke mindre intressant, drog sig ned utefter Oder, såsom talrika romerska fynd i Schlesien, Brandenburg och Pommern gifva vid handen. På dessa vägar, kanske på ännu ett par andra till, trängde den romerska industriens alster, likasom romerskt mynt, upp till Norden. Ännu tidigare synas grekiska penningar, troligast i liquid för bernsten, kommit till preussiska, kur-, liv- och estländska kusten samt till Ösel, från de grekiska kolonierna vid Svarta hafvet, synnerligen från det berömda Olbia, uppefter Dniepr och nedefter Däna. Säkert har också mycket kommit till denna del af östersjö-kusten från norra ändan af Adriatiska hafvet, likaledes Odern utföre, på en handelsväg, som redan Ptolemæus för oss utpekar. De märkliga urn-fynden i Weichsel-deltat skola möjligen i detta hänseende komma att lemna alldeles öfverraskande upplysningar. Som vi emellertid vidlyftigare yttrat oss öfver dessa saker, så måste vi nu dertill hänvisa. (Klass. Folken och afhandlingen »Om Grekernes och Etruskernes inverkan på bronsåldern», Gefle 1869.).

*) Vi erinra om det, sommaren, 1870 på Gotland i Hemse socken Sindarfve by, anträffade stora romerska myntfyndet, bestående af omkring 1,400 silfvermynt, vägande tillsammans nära 10 skålpund. Detta är det största romerska myntfynd, som i Norden blifvit gjordt. Såsom vanligt voro mynten mycket slitna, hvilket visar, att de blifvit förda långa vägar öfver land och haf, innan de framkommit till Gotland. Under dessa handelsresor fördes det romerska silfvermyntet vanligen uti amphorer eller för detta ändamål afsedda lerkrukor. Se för öfrigt Montelii beskrifning af detta fynd i Ny Illustr. Tidning.